

Гурзель Ю.
студенкаII курсу
юридичного факультету
Тернопільського національного
економічного університету
Науковий керівник: к.ю.н., доцент
кафедри кримінального права
та процесу ТНЕУ
Мазепа С.О.

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ОХОРОНИ ЛІКАРСЬКОЇ ТАЄМНИЦІ

Тоді, коли йдеться про взаємодію медицини та права, практично завжди постає питання медичної таємниці, що підкреслює його актуальність, теоретичну та прикладну значущість. Окремим аспектам функціонування режиму медичної таємниці, зокрема її змісту, обсягу, засобам охорони приділялася увага вітчизняних та іноземних дослідників. Загальна Декларація прав людини від 10 грудня 1948 р. закріплює права людини на життя, свободу, особисту недоторканність. Аналогічні положення відтворені у ст. 8 Європейської конвенції про захист прав людини і основних свобод, якою гарантується право кожного на таємницю приватного та сімейного життя. Крім того, Основний Закон держави гарантує людині додержання таємниці інформації, що носить особистий характер, тобто відомостей щодо життя людини, її здоров'я, які становлять об'єкт медичної таємниці.

Впродовж розвитку системи охорони здоров'я і медичної допомоги в нашій державі існували різні погляди на необхідність збереження в таємниці відомостей, що становлять медичну таємницю. Медична таємниця являє собою сукупність певної медичної та немедичної інформації, яка не підлягає розголошенню. У таємниці повинні зберігатися відомості щодо факту звернення особи до лікувального закладу за медичною допомогою, стану здоров'я, діагнозу її захворювання, результати обстеження і лікування та інші відомості, включаючи інформацію про сімейне, інтимне життя людини, а також про стан здоров'я родичів, близьких осіб пацієнта. Усі перелічені відомості, що становлять медичну таємницю, можна розділити на два види: медичні – відомості про стан здоров'я пацієнта; немедичні – відомості про його сімейне життя.

Особисто мене, як майбутнього юриста зацікавило питання охорони медичної таємниці на законодавчому рівні. Окрім Основного Закону України існує низка інших нормативно-правових актів, які забезпечують дотримання лікарської таємниці. Відповідно до ст. 40 Основ законодавства України про охорону здоров'я, медичні працівники та інші особи, яким у зв'язку з виконанням професійних або службових обов'язків стало відомо про хворобу, медичне обстеження, огляд та їх результати, інтимну і сімейну сторони життя громадянина, не мають права розголошувати ці відомості, крім передбачених законодавчими актами випадків. При використанні інформації, що становить лікарську таємницю, в навчальному процесі, науково-дослідній роботі, в тому числі у випадках її публікації у спеціальній літературі, повинна бути забезпечена анонімність пацієнта[1].

Сьогодні питання про медичну таємницю як ніколи є актуальним для всього світу. Коронавірусна інфекція диктує нам нові правила життя, тому перед медиками і вченими постає одне питання: розголошувати інформацію про поширення вірусу, чи залишати її конфіденційною?

Сьогодні у медіапросторі виникає багато питань. Як писати про хвороби і про хворих людей? Що можна зазначати в інформації, а що не можна? Чи можна зазначати прізвище хворого? Чи можна вимагати від лікарів інформацію про конкретний стан конкретного хворого?

У подібних ситуаціях варто завжди пам'ятати, що інформація про здоров'я людини – це інформація з обмеженим доступом. Її не можна збирати і використовувати просто через цікавість, заради підвищення рейтингів тощо.

Розголошення такої інформації з порушенням вимог законодавства призводить до різноманітних видів відповідальності – від цивільно-правової у вигляді відшкодування заподіяного морального і матеріального збитку і до кримінальної відповідальності. Зокрема, стаття 145 Кримінального кодексу України передбачає:

«Стаття 145. Незаконне розголошення лікарської таємниці

Умисне розголошення лікарської таємниці особою, якій вона стала відома у зв'язку з виконанням професійних чи службових обов'язків, якщо таке діяння спричинило тяжкі наслідки, – карається штрафом до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадськими роботами на строк до двохсот сорока годин, або позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років, або виправними роботами на строк до двох років» [2 с. 145].

Водночас, відповідно до частини четвертої статті 21 Закону України «Про інформацію», до інформації з обмеженим доступом не можуть бути зараховані такі відомості:

- про аварії, катастрофи, небезпечні природні явища та інші надзвичайні ситуації, що сталися або можуть статися і загрожують безпеці людей, зокрема епідемії, пандемії тощо;
- про стан здоров'я населення, його медичне обслуговування, а також про соціально-демографічні показники;
- про факти порушення прав і свобод людини;
- інші відомості, доступ до яких не може бути обмежено відповідно до законів та міжнародних договорів України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України[3].

Тобто, якщо інформація стосується здоров'я не окремої особи, а населення загалом або значної групи осіб, вона не є інформацією з обмеженим доступом і не може бути утаємничена ані органами державної влади, органами місцевого самоврядування, ані іншими розпорядниками такої інформації.

Також варто зазначити, що за розголошення відомостей про проведення медичного огляду на виявлення зараження вірусом імунодефіциту людини чи іншої невиліковної інфекційної хвороби особа несе кримінальну відповідальність за ст.132 КК України.Об'єктивна сторона злочину полягає у розголошенні відомостей про проведення медичного огляду особи на виявлення зараження ВІЛ чи вірусом іншої невиліковної інфекційної хвороби, що є небезпечною для життя людини або захворювання на синдром набутого імунодефіциту (СНІД) та його результати.Якщо відомості про проведення медичного огляду на виявлення зараження вірусом імунодефіциту людини чи іншої невиліковної інфекційної хвороби розголошені особою, яка не зазначена в диспозиції ст. 132 (скажімо, суддею, працівником прокуратури тощо), вона за наявності підстав може бути притягнута до відповідальності за ст. 145.

Важливим фактом є те, що працівники санітарно-епідеміологічної служби, інших органів державної виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, службові особи підприємств, установ та організацій мають докладати всіх зусиль щоб запобігти поширенню захворювання. Їхні дії або бездіяльність можуть призвести до порушень санітарних правил і норм щодо запобігання інфекційним захворюванням. За це особа нестиме санкції відповідно до частин ст. 325 КК України.

Отже, можна зробити висновок, що законодавство забезпечує умови для охорони медичної таємниці і ситуація із COVID-19 не є виключенням. Кримінальне законодавство виділяє окремі статті щодо порушень правил охорони лікарської таємниці. Не зважаючи на сьогоднішній стан пандемії жодне правило у законодавстві не може бути виключеним, тому кожна особа повинна свідомо розуміти відповідальність за порушення норм щодо лікарської таємниці.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» від 02. 04. 2020 № 540-IX URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12>
2. Кримінальний кодекс України: чинне законодавство зі змінами та допов. станом на 1 верес. 2019 року: (Офіц. текст). К.: Паливода А. В., 2019. 264 с.
3. Закон України «Про інформацію» від 21.12.2019 № 342-IX URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12>